

благотворительных организаций и опекунских заведений "Caritas". Непосредственно оказанием помощи нуждающимся в Полесском воеводстве кроме костела занималось Товарищество святых Винцента и Павла, а также католические ордена. На территории Полесского воеводства размещались резиденция ордена пиаров, община служительниц Пресвятой Девы Марии, община братьев св. Юзефа, община сестер миссионерок Святого Семейства. Благотворительной деятельностью занималась община униатского ордена капуцинов. Представители орденов оказывали материальную, медицинскую помощь, содержали приюты для детей.

Общественная деятельность православной церкви была менее активной. Благотворительность выражалась в традиционной форме – сборе пожертвований среди прихожан в рамках благотворительных акций.

В Бресте действовало Товарищество взаимной помощи баптистов, благотворительная деятельность которого заключалась, прежде всего, в содержании приюта для детей-сирот.

Христианская благотворительность, как правило, сопровождалась религиозной пропагандой. Общественная деятельность католической церкви являлась важным фактором польско-католического просвещения среди местного населения. Христианские благотворительные организации являлись составляющим элементом системы социальной опеки во II Речи Посполитой.

Литература

1. Bender R. *Katolicka myśl i działalność społeczna w Polsce w XIX i XX ww. // Z dziejów katolicyzmu społecznego.* – Lublin, 1987; Zdaniewicz W. *Akcja Katolicka II Rzeczypospolitej. // Społeczno-kulturalna działalność Kościoła Katolickiego w Polsce w XIX i XX ww.* – Kielce, 1994; Kumor V. *Historia Kościoła.* – Lublin, 1987.

2. Государственный архив Брестской области. – Ф. 1. – Оп. 2, 5, 10; Ф. 5. – Оп. 1; Ф. 2059. – Оп. 1.

БЕЛАРУСКАЯ ВЫДАВЕЦКАЯ СПРАВА ў ЗША

В.У. Палтарак

Навуковы кіраўнік – к.гіст.н., дацэнт ***А.Г. Багдановіч***
Беларускі нацыянальны тэхнічны ўніверсітэт

Першая публікацыя, выдадзеная па-беларуску лацінкай, з'явілася ў ЗША ў 1892 годзе. А першымі прыкладамі перыядычнага друку ў ЗША былі «Бюлетэнь Беларускага Прэсавага Бюро»(1921), бюлетэнь «Праўда»(1926), «Беларуская Трыбуна»(1926 – 1932). Аднак у гэты час беларускі перыядычны друк у ЗША быў кароткатрывалай справай.

Патрэба ў беларускай перыядыцы ўзнікла з пачаткам прыезду імігрантаў у ЗША ў 1948 годзе. У 1948 – 1949 гадах у Нью-Брансуіку – Саут-Рыверы выдаваўся бюлетэнь «Беларус у Амерыцы». Пасля яго з'явілася «Беларускае Слова ў Амерыцы»

Першая газета – «Беларуская Трыбуна» – з'явілася 27 жніўня 1950 года. Але гэтая газета не мела шырокага ходу і фінансавай падтрымкі ў імігрантаў. Выданне спынілася ў 1953 годзе.

20 верасня 1950 года пачала выходзіць другая беларуская газета - «Беларус». З цягам часу яна стала газетай усіх беларусаў заходняга свету.

Выдаваліся таксама часопісы «Беларуская думка», «Беларускі свет», «Летапіс беларускай эміграцыі».

Часопіс «Полацак» выходзіць з 1990 года ў Кліўлендзе. Гэта першая спроба літаратурна-грамадскага супрацоўніцтва эміграцыі з бацькаўшчынай.

У 70-х гадах пачалі з'яўляцца двухмоўныя выданні, такія як «Facts on Byelorussia»(1972 – 1974), «The Byelorussian Times»(1975 – 1983), «The Byelorussian Youth»(1959 – 1980).

Да Другой сусветнай вайны амерыканскія беларусы не выдалі ніводнай кнігі. Але калі беларускае кнігадрукаванне пачалося, то ў ЗША выдаваліся пераважна літаратурныя і навуковыя працы, шматлікія мемуары, музычныя і рэлігійная літаратура, а таксама падручнікі і дапаможныя матэрыялы.

Тыраж выдадзеных у ЗША беларускіх кніг рэдка дасягае больш за 2-3 тысячы экзэмпляраў. Выключэнне складаюць англамоўныя кнігі (напрыклад, «Byelorussian Statehood»), якія выклікалі шырокае зацікаўленне ў амерыканцаў.

Такім чынам, у вобласці выдавецкай дзейнасці амерыканскіх беларусаў дасягнуты значныя поспехі. А публікацыі адыгрываюць важную ролю ў пашырэнні і захаванні інфармацыі аб жыцці беларусаў у ЗША.

РЭЛІГІЙНЫ АСПЕКТ ЗНЕШНЯЙ ПАЛІТЫКІ ПЯТРА I НА БЕЛАРУСІ

Н.А. Поляк

Навуковы кіраўнік – д.гіст.н., прафесар *С.В. Марозава*

Рэспубліканскі інстытут вышэйшай школы

Пасля падзей сярэдзіны XVII ст., звязаных з вайной 1654-1667 г. і казацка-сялянскімі хваляваннямі, у Рэчы Паспалітай назіраецца рэзкае абвастрэнне рэлігійнага пытання. У рэлігійным фанатызме, падагрэтым іезуітамі, правячыя колы пачынаюць бачыць адзіны сродак абароны дзяржавы ад знешніх і ўнутраных ворагаў. Вырашана было здзяйсняць абарону праз унію. Менавіта ўніяцкай царкве надавалася роля пераходнага этапу на шляху набліжэння праваслаўных да каталікоў. Такая каталіцкая агрэсія стварала спрыяльныя ўмовы для ўдзелу Маскоўскай дзяржавы ва ўнутраных справах Рэчы Паспалітай як дзяржавы-абаронцы ўсіх праваслаўных.

Падпісанне «вечнага міру» у 1686 г. на афіцыйным узроўні замацавала палітыку ўтручэння Масквы ў справы суседкі. Для пытання аб прававым статусе праваслаўных быў значны IX артыкул дамовы. Маскоўская дзяржава атрымлівала права назіраць за тым, каб праваслаўная вера ў межах Рэчы Паспалітай на самой справе мела свабоду і недатыкальнасць. Ва ўмовах панавання рэлігійнай нецярпнасці і шляхецкай анархіі спадзявацца на выкананне гэтых ўмоў не прыходзілася. [1,770].

З гэтага часу пачынаецца перыяд актыўнай абароны праваслаўя рускім урадам, таму што ўнутры самой Рэчы Паспалітай ужо не было каму іх падтрымаць. Сапраўдным абаронцам праваслаўных выступіў Пётр I. Якраз з гэтага часу назіраецца узмацненне прытэнзій Расіі на Рэч Паспалітую.

Свае інтарэсы Маскоўская дзяржава прадстаўляла праз рускага рэзідэнта пры польскім урадзе, які выконваў ролю дыпламата, і прызначанага самім імператарам Беларускага (Магілёўскага) епіскапа. Кантакты таксама здзяйсняліся праз ліставанне. Так напрыклад Пётр I некалькі разоў дасылаў Аўгусту II патрабаванні выконваць артыкул «вечнага міру» аб царкоўна-рэлігійных адносінах [2,43]. Аб сапраўдным настроі Пятра I і яго стаўленні да ўніятаў, распавядаюць падзеі Полацкай справы 1705 г., калі імператар жорстка расправіўся з мясцовымі ўніятамі, што падарвала яго аўтарытэт у вачах еўрапейскіх суседзяў.

З дапамогай расійскага імператара была вернута карона польскаму каралю Аўгусту II у 1710 г. І як вынік гэтага пашырыліся магчымасці Масквы прымаць удзел ва ўнутраных справах Рэчы Паспалітай [3,300]. Значным этапам у царкоўна-рэлігійным жыцці абодвух дзяржаў стаў так званы Нямы сейм 1717 г. Сярод іншых пытанняў на ім разглядаўся праект аб знішчэнні праваслаўнай веры [4,132-145]. Наступным крокам расійскага імператара ў вырашэнні рэлігійнага пытання быў загад 1722 г. стварыць камісію «для осведетельствования обид» і прызначэнне І. Рудакоўскага камісарам у Магілёўскую епархію дзеля кантролю рэлігійна-палітычнай сітуацыі ў Рэчы Паспалітай і абароны праваслаўных.

Сітуацыя ў жыцці абодвух дзяржаў змяняецца у 1725 г., калі памірае Пётр I – яры абаронца праваслаўных і актыўны ініцыятар выкарыстання «рэлігійнай карты» у палітычнай барацьбе [5,361-414].

Такім чынам рэлігія і царква ў палітычным жыцці Рэчы Паспалітай і Расіі знадзіліся на першых ралях. Менавіта дэсідэнскае пытанне ў дыпламатыі Пятра I было афіцыйным падмуркам для ўтручэння Масквы ва ўнутраныя справы Рэчы Паспалітай і падрыхтоўкай да падзелаў Рэчы Паспалітай. Абеде дзяржавы выкарыстоўвалі рэлігійнае пытанне як дзейсны